

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา ความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสาร กับความทันสมัย มีผู้สนใจศึกษา และทำวิจัยกันทั้งในประเทศไทย และในต่างประเทศมากพอสมควร จึงเลือกเฉพาะงานวิจัย และแนวคิดที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะทำการศึกษามาเสนอ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาพอสังเขปดังนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับคำว่า "การทำให้ทันสมัย" และคำว่า "ความทันสมัย"

การทำให้ทันสมัย แตกต่างจากคำว่า ความทันสมัย ตรงที่ว่า การทำให้ทันสมัย เป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่คุณลักษณะที่เรียกว่า ความทันสมัย ส่วนคำว่า ความทันสมัย นั้น เป็นคุณลักษณะที่พบเห็นเหมือน ๆ กันทั่วไปในประเทศที่ก้าวหน้าที่สุด ทางเทคนิค การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (10:107)

นักวิชาการในสาขาวิชาต่าง ๆ ต่างก็มอง กระบวนการที่จะนำไปสู่คุณลักษณะ ความทันสมัย แตกต่างกันไปตามแนวความคิดในสาขาวิชาของตน เช่น นักเศรษฐศาสตร์ ก็จะมองการทำให้ทันสมัยในแง่ความสามารถของมนุษย์ในการใช้เทคนิควิทยาเพื่อควบคุมทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้ผลผลิตต่อหัวประชากรมากขึ้น นักสังคมวิทยา และ นักมนุษยวิทยาจะ เน้นถึงความสำคัญของกระบวนการที่ชี้ให้เห็นคุณลักษณะของสังคมที่ทันสมัย และให้ความสนใจกับโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนไป เมื่อสถาบันทางการศึกษามีความซับซ้อนมากขึ้น และ เกิดรูปแบบของชุมชนแบบใหม่เกิดขึ้น นักรัฐศาสตร์จะให้ความสนใจกับการพัฒนา ไม่เพียงแต่ในเรื่องของใครจะเป็นผู้บริหารอำนาจ หรือจะบริหารอำนาจอย่างไรเท่านั้น แต่จะให้ความสำคัญกับว่า รัฐบาลจะทำอย่างไรในการเพิ่มความสามารถของตนให้บริการ เปลี่ยนแปลง และตอบสนองต่อความต้องการในการเปลี่ยนแปลง และสามารถรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดการขัดแย้งกันขึ้นได้ในสังคมนั่นเอง

อย่างไรก็ตามนักวิชาการบางท่านได้ให้ความเห็นว่า จุดเริ่มต้นของความทันสมัย ไม่ควรเริ่มจากคุณลักษณะของสังคม แต่ควรที่จะ เริ่มต้นจากคุณลักษณะภายในตัวบุคคลแต่ละคน

008980

เช่น ความคิดของ ซีริล แบลค (Cyril Black) นักประวัติศาสตร์ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ในบทความของเขาว่า "ในสังคมที่ทันสมัยจะแสดงลักษณะออกมาโดยมีความก้าวหน้าในเรื่องความรู้ใหม่ และจะมีคนซึ่งสามารถเข้าใจความลึกลับในธรรมชาติ สามารถประยุกต์ความรู้ใหม่ ๆ เหล่านี้มาเป็นประโยชน์ต่องานของมนุษย์" เดวิด แมค เคลแลนด์ (David McClelland) นักจิตวิทยาที่มีความเห็นว่า "คุณลักษณะที่สำคัญของคนทันสมัยก็คือ การพึ่งตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์" อาร์โนล แอนเดอสัน (Arnold Anderson) และเอ็ดเวิร์ด ชิล (Edward Shils) เน้นคุณลักษณะความทันสมัยในระดับบุคคลที่การพัฒนาทักษะ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ภายในตัวบุคคล (22 : 3 - 9) สำหรับ อเล็ก อินเคลเลส นักสังคมวิทยา (17 : 19 - 24) ได้ให้คำจำกัดความของคนที่มีลักษณะทันสมัยโดยอ้างอิงจากข้อสรุปผลการวิจัยของเขาและเดวิด สมิธ (David H. Smith) ซึ่งได้พบว่า มีทัศนคติบางประการที่เหมือนกันในสังคมทันสมัย แม้จะมีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอยู่บ้าง ในบรรดาทัศนคติเหล่านี้ได้แก่ (1) มีความพร้อมที่จะพบกับประสบการณ์ใหม่ ๆ (2) มีใจเปิดกว้างในการรับการเปลี่ยนแปลง และรับสิ่งใหม่ (3) เห็นคุณค่าของเวลา (4) มีการวางแผนในการดำเนินชีวิต (5) เชื่อถือในความสามารถของมนุษย์ (6) มีความเชื่อในหลักของเหตุผล (7) ตระหนักในความสำคัญของศักดิ์ศรีของผู้อื่น (8) เชื่อในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (9) มีความยุติธรรม (10) มีความทะเยอทะยานทางการศึกษาและอาชีพ (11) สนใจในข่าวสารต่าง ๆ (12) มีความสามารถในการขยายขอบข่ายความคิด คุณลักษณะซึ่งอินเคลเลส ได้สรุปไว้นี้มีความคล้ายคลึงกันมากกับค่านิยม 14 ประการ ซึ่ง โจเซฟ เอ คาล (Joseph A. Kahl) (21 : 3 - 5) ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการวัดความทันสมัยของบุคคล ค่านิยม 14 ประการ ได้แก่

1. ความเชื่อในวิถีกระทำอย่างจริงจังให้เกิดผลสำเร็จ (Activism)

เป็นค่านิยมที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับค่านิยมในเรื่องการเชื่อถือโชคชะตา (Fatalism)

คนสมัยใหม่จะมีค่านิยมที่จะใช้เทคนิควิทยาการต่าง ๆ เพื่อจะเปลี่ยนโลกให้เป็นไปตามวิถีทางที่เขาต้องการ

2. การจัดช่วงชั้นของโอกาสก้าวหน้าในชีวิต (Stratification of Life Chances) คนทันสมัยจะมีค่านิยมว่าคนทุกคนมีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกันเสมอ หากเขามีความสามารถ และมีความมุ่งมั่นมาตปรารถนาที่จะสร้างชีวิตให้เจริญก้าวหน้าไม่ว่าตนจะมาจากครอบครัวยากจนปานใดก็ตาม ค่านิยมทางสังคมแบบนี้แสดงให้เห็นว่าสังคมนั้นพิจารณาตัวบุคคลที่ความสามารถ มิใช่จากชาติกำเนิด

3. การจัดช่วงชั้นของชุมชน (Community Stratification) คนทันสมัยจะมีค่านิยมที่ตระหนักว่าชุมชนของเขา หรือท้องถิ่นของเขานั้นยึดหลักปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ละคนต่างมีสิทธิแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีผลต่อนโยบายของรัฐ

4. การให้ความสำคัญสูงสุดแก่งานอาชีพ (Occupation Primacy) คนทันสมัยจะมีค่านิยมที่มุ่งมั่นปรารถนาจะประสบความสำเร็จในด้านอาชีพการงาน แม้จะต้องเสียสละความสุขส่วนตัวบ้างก็ตาม

5. ความผูกพันกับเครือญาติ (Intrication with Relatives) คนทันสมัยจะมีลักษณะพร้อมที่จะออกจากกลุ่ม ญาติพี่น้อง บิดามารดา เพื่อแสวงหาความก้าวหน้าให้กับชีวิตของตน

6. ปัจเจกชนนิยม (Individualism) คนทันสมัยมักเป็นผู้รู้จักคาดคะแนและกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเชื่อมั่นตนเอง ผิดกับคนในสังคมแบบดั้งเดิม ซึ่งมักจะเกรงใจผู้อื่น กลัวว่าจะไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจของตน

7. ความไว้วางใจ (Trust) คนทันสมัยมักเต็มใจที่จะมีความสัมพันธ์คบหาสมาคมกับคนอื่น ๆ แม้แต่กับคนแปลกหน้า

8. การใช้สื่อมวลชน (Participation in Mass Media) คนทันสมัยมักมีความสนใจติดตามข่าวสารบ้านเมืองด้วยการติดตามจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เพื่อทราบเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของโลกและของชุมชนของตน

9. องค์กรขนาดใหญ่ (Big Company) คนทันสมัยชอบให้มีการจัดองค์กรขนาดใหญ่อย่างมีระเบียบ มีการวางสายงานตามลำดับชั้น มีการปรับปรุงการทำงานให้เป็นระบบ

10. ค่านิยมเกี่ยวกับการทำงานด้วยมือหรือร่างกาย (Manual Work)

คนทันสมัยจะพยายามปรับปรุงการทำงานโดยพยายามใช้เครื่องมือ เครื่องใช้สมัยใหม่เข้ามา เป็นเครื่องมือประกอบการทำงาน แต่ก็ไม่รังเกียจที่จะทำงานด้วยการใช้ร่างกาย

11. ความชอบในการใช้ชีวิตในเมือง (Preference of Urban Life)

คนทันสมัยพึงใจที่จะอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ เนื่องจากมีโอกาสให้เขาได้แสวงหาความรู้ การเพิ่มทักษะในวิชาชีพ ตลอดจนได้มีการพบปะสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ ได้มากกว่า

12. ความนิยมครอบครัวสมัยใหม่ (Family Modernism) คนทันสมัยจะ

ตระหนักและคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ทั้งในด้านการควบคุมจำนวนของสมาชิก มิให้เกิดการเลี้ยงดู การคุมกำเนิด และบทบาทสตรีในการแสดงความคิดเห็น

13. ความเคร่งศาสนา (Religiosity) คนทันสมัยจะนับถือศาสนา

อย่างมีเหตุมีผล มีการไตร่ตรองคำสอนอย่างถี่ถ้วน แล้วจึงนับถือด้วยความเลื่อมใสศรัทธา มิใช่การนับถือตามบรรพบุรุษ หรือ เชื่องมงายในสิ่งลึกลับ

14. การเสี่ยงภัย (Risk Taking) คนทันสมัยมีค่านิยมที่กล้าเสี่ยงกล้าลงทุน

ทั้งในด้านการปรับปรุงกิจการให้ดีขึ้น หรือการลงทุนใหม่เพื่อผลกำไรที่มากขึ้นในชั้นปลาย

นักวิชาการอีกคนหนึ่งซึ่งมองกระบวนการทำให้ทันสมัยแตกต่างไป คือ

เอเวอเรต เอ็ม โรเจอร์ส (18 : 14) โรเจอร์ส มองว่า

"การทำให้ทันสมัยหมายถึง กระบวนการที่บุคคลเปลี่ยนจากสภาพการดำเนินชีวิตแบบโบราณ มาเป็นแบบที่สลับซับซ้อนมากขึ้น มีเทคนิควิทยาการที่ก้าวหน้า และเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตอย่างรวดเร็ว"

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการทำให้ทันสมัย และความทันสมัยของนักวิชาการด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมา ก็จะเห็นได้ว่า อาจสรุปแนวความคิดของกระบวนการทำให้ทันสมัยได้ 2 แนวทางด้วยกัน กล่าวคือ

แนวความคิดแรก เป็นแนวความคิดแบบวัตถุนิยมคลาสสิก คือ แนวความคิดนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางด้านวัตถุ และความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้ คือ

1. แนวความคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การพัฒนาประเทศโดยพื้นฐาน ก็คือ กระบวนการของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
2. การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดความก้าวหน้า หรือเกิดการปรับปรุงทางด้านวัตถุของประเทศใดประเทศหนึ่ง
3. ความก้าวหน้าทางด้านวัตถุจะส่งผลให้เกิดความกินดีอยู่ดี และนำไปสู่ความยุติธรรมในสังคม เสรีภาพ และความเป็นประชาธิปไตย

แนวความคิดทางด้านวัตถุนิยมคลาสสิก จะไม่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเกี่ยวกับตัวคน และสังคม เช่น ความเชื่อทางศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ทัศนคติต่าง ๆ ของคน ในสังคมเลย การจะวัดว่า การพัฒนาได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ จะวัดในแง่การเพิ่มความสามารด้านการผลิต ด้านการบริโภค และการกระจายสินค้า และบริการ ซึ่งเป็นดัชนีความเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

แนวความคิดที่สอง เป็นแนวความคิดที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับแนวความคิดแบบวัตถุนิยมคลาสสิก กล่าวคือ แนวความคิดนี้ เน้นการพัฒนาในระดับบุคคล และสังคม การพัฒนามิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่การพัฒนาประเทศได้จะต้องมีการพัฒนาหลายแง่หลายมุม ดัชนีที่วัดการพัฒนาที่ดี ควรจะต้องวัดทั้งผลผลิตทางเศรษฐกิจ การวัดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตทางการเมือง และสังคม ก็เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของประเทศ แนวความคิดนี้คำนึงถึงศักดิ์ศรีและชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น ดัชนีที่ชี้ให้เห็นการพัฒนาในแนวความคิดที่สองนี้ ก็คือ คุณลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคลนั่นเอง (10 : 6 - 19)

เป็นที่เชื่อกันว่า การจะเปลี่ยนแปลงสังคมให้มีการพัฒนาตามแนวความคิดที่สองนี้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในระดับตัวบุคคลเสียก่อน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาคุณลักษณะทางการพัฒนาทางจิตบุคคลเป็นสำคัญ โดยถือเอาเกณฑ์ ความทันสมัยของอเล็ก อินเคล เลส เป็นดัชนีในการชี้ความทันสมัย หรือการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล เพื่อนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนเพื่อการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะทันสมัยตามความประสงค์ต่อไป

บทบาทการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนา

เสถียร เขยประทับ (10 : 107 - 108) ได้กล่าวถึงบทบาทการสื่อสารในการพัฒนาประเทศไว้ในหนังสือ ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการพัฒนา โดยอ้างถึงแนวความคิดของนักวิชาการในต่างประเทศ 3 คน คือ พูล (Pool) ชแรม (Schramm) และ ราว (Rao) ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนาประเทศไว้ในลักษณะของการพิจารณาต่างกัน เช่น

แนวความคิดของพูล ได้มาจากสิ่งที่เขาคิดว่าเป็นคุณลักษณะที่เด่นของคนทันสมัย หรือคุณลักษณะที่ก้าวไปสู่สังคมที่ทันสมัยแล้ว

แนวความคิดของชแรม เป็นผลมาจากการมองเห็นบริการการสื่อสารที่สามารถให้กับสังคม

แนวความคิดของราว เป็นผลมาจากการมองเห็นผลกระทบหรืออิทธิพลของการสื่อสารที่มีผลต่อการพัฒนาในด้าน เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

ถึงแม้ว่านักวิชาการทั้งสามจะมีจุด เริ่มต้นในการมองการสื่อสารในการพัฒนาแตกต่างกันโดยใช้วิธีวิเคราะห์ที่ต่างกัน แต่ข้อเขียนของทั้งสามก็มีแนวความคิดที่มีลักษณะคล้ายกันอยู่มาก โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าบทบาทการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนานั้น มีดังนี้ คือ

1. การสื่อสารช่วยสร้างจินตภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาขึ้นในจิตใจของประชาชน
2. การสื่อสารช่วยส่งเสริมให้เกิดความเต็มใจที่จะวางแผนที่จะปฏิบัติการในระดับกว้าง

3. การสื่อสารช่วยส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติ
4. การสื่อสารช่วยสร้างความคุ้นเคยหรือความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสิ่งใหม่ ๆ
5. การสื่อสารเป็นเครื่องมือหรือหนทางในการแสดงความคิดเห็นของปัจเจกบุคคล กลุ่ม หรือสถาบันที่สนับสนุนการพัฒนา
6. การสื่อสารช่วยถ่ายทอดข่าวสารข้อเท็จจริง และให้ทักษะบางอย่างที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา
7. การสื่อสารช่วยกระตุ้นให้เกิดการลงมือกระทำ
8. การสื่อสารช่วยทำให้ประชาชนเกิดความสนใจในเรื่องหรือปัญหาที่ควรได้รับความสนใจ
9. การสื่อสารช่วยยกระดับความปรารถนาของประชาชน และช่วยกำจัดความเชื่อในพรหมลิขิต และความเฉื่อยชา
10. การสื่อสารช่วยส่งเสริมให้เกิดการยอมรับค่านิยมใหม่ และบรรทัดฐานใหม่
11. การสื่อสารช่วยขยายเวทีของการอภิปรายถกเถียง เกี่ยวกับนโยบายให้กว้างขวางขึ้น โดยการชักจูง และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง
12. การสื่อสารช่วยให้สถานภาพแก่ผู้นำในการพัฒนา
13. การสื่อสารช่วยในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ไม่พึงปรารถนา
14. การสื่อสารช่วยเป็นตัวกระตุ้นและตัวป้อนข่าวสารให้แก่ช่องสารระหว่างบุคคล
15. การสื่อสารช่วยเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขทัศนคติที่ไม่พึงปรารถนาโดยทางอ้อมได้บ้าง
16. การสื่อสารช่วยสร้างทัศนคติใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติที่เกี่ยวกับเอกภาพของชาติได้โดยตรง
17. การสื่อสารช่วยสนับสนุนการศึกษาและการฝึกอบรมทุกชนิด
18. การสื่อสารช่วยปฏิบัติการะกิจในด้านการให้ความรู้อย่างกว้างขวางด้วยตัวของมันเอง

19. การสื่อสารช่วยขยายตลาดให้กว้างขึ้น
20. การสื่อสารช่วยจูงใจประชาชนให้ตระหนักถึงความเป็นชาติของตนและตระหนักถึงการเป็นสมาชิกในชุมชนโลก
21. การสื่อสารช่วยหาทางเลือกใหม่ในการประกอบอาชีพแก่บุคคล
22. การสื่อสารช่วยลดความกดดันในที่ดิน
23. การสื่อสารช่วยยกสถานภาพทาง เศรษฐกิจของครอบครัว
24. การสื่อสารก่อให้เกิดความต้องการในสินค้า
25. การสื่อสารกระตุ้นคนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ให้ชวนขวายเป็นคนอ่านออกเขียนได้
26. การสื่อสารกระตุ้นความคิดริเริ่มในท้องถิ่น และการดำเนินธุรกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อทำลายการผูกขาดในทางการค้า
27. การสื่อสารช่วยจูงใจบิดา มารดา ให้ส่งลูกของตนเข้าเรียนในโรงเรียน
28. การสื่อสารช่วยให้ประชาชนพบบรรทัดฐานใหม่ และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง
29. การสื่อสารช่วยมวลชนให้ตระหนักถึงอำนาจของตนและจูงใจมวลชนให้มีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น
30. การสื่อสารช่วยให้รัฐบาลทราบถึงความต้องการและปฏิกิริยาของประชาชน และช่วยให้ประชาชนได้ทราบถึงแผน ความน่า เป็นไปได้ของแผน และข้อจำกัดของรัฐบาล ในการดำเนินการตามแผนพัฒนาต่าง ๆ
31. การสื่อสารช่วยให้ชุมชนหรือประเทศชาติมีอำนาจ เนื่องจากคนในชาติมีความสามัคคี
32. การสื่อสารช่วยเปลี่ยนอิทธิพลที่เนื่องมาจาก อายุ และสถานภาพตามแบบประเพณีโบราณ ให้กลายเป็นอิทธิพลที่เนื่องมาจาก ความรู้ และ ความสามารถ

33. การสื่อสารช่วยเปลี่ยนแปลงที่มาของสถานภาพทางสังคม และอำนาจในทางการเมือง จากการสืบทอดทางมรดก มาเป็นผลสัมฤทธิ์คือความสำเร็จในสิ่งที่กระทำ

34. การสื่อสารช่วยจูงใจให้ผู้นำตามแบบประเพณีโบราณ และผู้นำที่มีลักษณะอนุรักษนิยม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนา

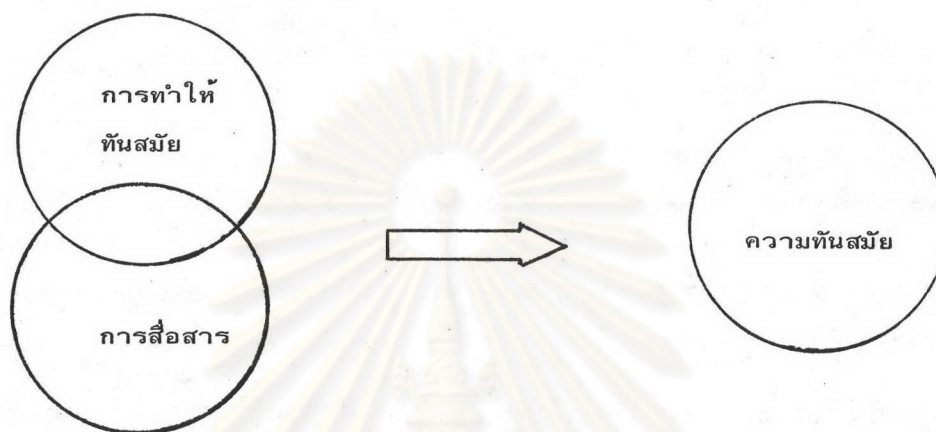
จากบทบาทของการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาประเทศดังกล่าวมา จึงเป็นที่น่าสนใจว่า พฤติกรรมการสื่อสาร อันได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชน การติดต่อกับสังคมภายนอก และการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้นำมีลักษณะ ใดอย่างไร มีตัวแปรอะไรบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการสื่อสาร ทั้งนี้ ก็เพื่อหาวิธีการใช้ประโยชน์จากการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่สิ่งต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับความทันสมัย

เสถียร เขยประทับ (10 : 42) ได้ศึกษาแนวความคิดและผลงานวิจัยของนักวิชาการในต่างประเทศที่ได้ศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการพัฒนา และสรุปแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าวไว้ในหนังสือ ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารและการพัฒนาไว้น่าสนใจ ดังนี้

มิลลิแกน (Millican) และ แบล็คเมอร์ (Blackmer) (29 : 26 - 27) กล่าวว่า "สิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสังคมก็คือ การที่ประชาชนต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง" ดังนั้น หากเราพิจารณาว่า ความทันสมัยเป็นคุณลักษณะที่เป็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงตัวเองในระดับบุคคลแล้ว การทำให้ทันสมัยก็เป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสาร การทำให้ทันสมัย และความทันสมัยก็จะมีลักษณะดังแบบจำลองนี้ คือ

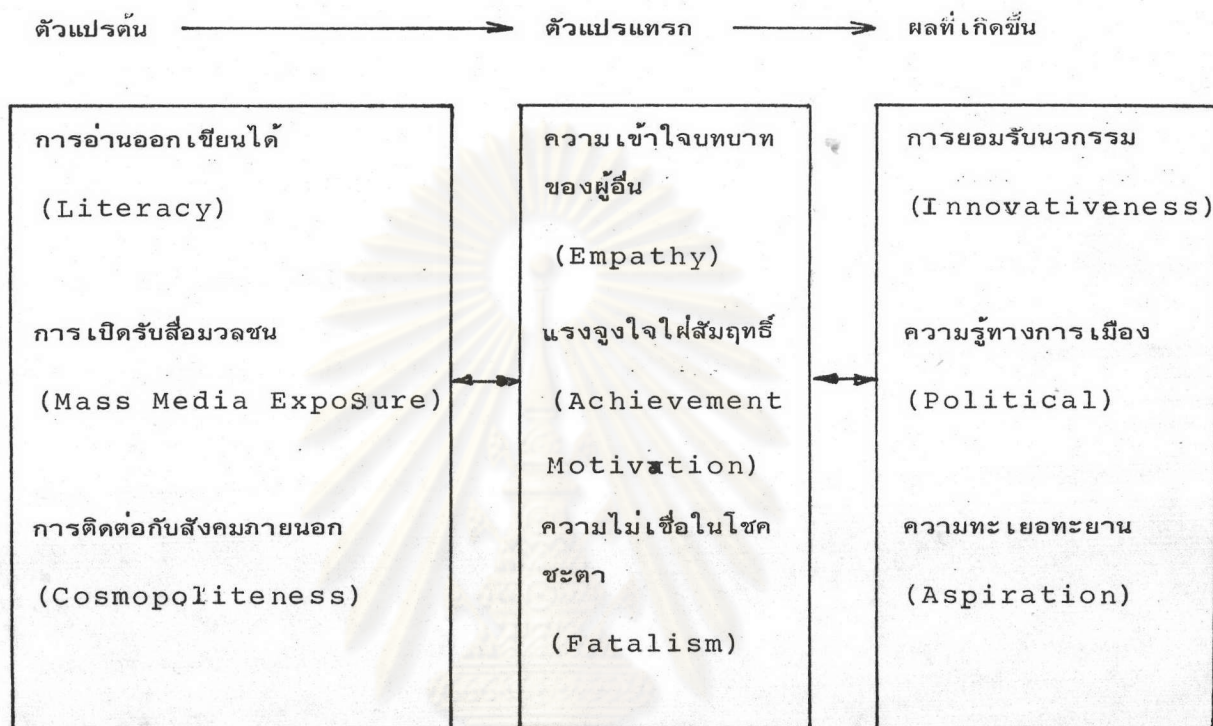
แบบจำลองแสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนา
ประเทศ ตามแนวคิดของ พูล ชแรม และ ราว (10 : 108)

โรเจอร์ส (18 : 50, 13 : 8) ได้ทำการศึกษาระบวนการ
 ที่ทำให้บุคคล ซึ่งอยู่ในสังคมแบบดั้งเดิมกลายเป็นคนทันสมัยของชาวนาในกลุ่มประเทศลาติน
 อเมริกา และได้เสนอแนวคิดไว้ว่า

ตัวแปรที่ช่วยให้บุคคลมีความกล้าที่จะรับนวัตกรรม แสวงหาความรู้ทางด้าน
 การเมือง และมีความทะเยอทะยานทางการประกอบอาชีพ ได้แก่ การรู้หนังสือ
 การเปิดรับสื่อมวลชน การติดต่อกับสังคมภายนอก โดยมีแรงผลักดันจากคุณลักษณะทาง
 จิตวิทยา ได้แก่ การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความไม่เชื่อใน
 โชคชะตา

แผนภาพที่ 3 แสดงแนวคิดของโรเจอร์ส เรื่องความทันสมัย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์
กับความทันสมัย

หลังจากนั้นโรเจอร์ส ได้ทำการศึกษายบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะ เป็นปัจจัย
ระหว่างกลาง หรือตัวแปรแทรกในกระบวนการทำให้ทันสมัย และพบว่า การเปิดรับสื่อมวลชน
เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการทำให้คนมีความทันสมัย ทั้งนี้ เพราะบุคคลที่มีการรู้หนังสือมีสถานภาพ
ทางสังคมสูง มีอายุพอสมควร และมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมาก จะเปิดรับสื่อมวลชนมาก
และจากการเปิดรับสื่อมวลชนมากจะนำมาสู่ความทันสมัยในระดับบุคคล กล่าวคือ มีความ
สามารถในการ เข้าใจบทบาทของผู้อื่น มีความกล้าที่จะยอมรับนวัตกรรม มีความรู้ทางการเมือง
มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และมีความมุ่งหวังให้ดีขึ้นในด้านการศึกษาและอาชีพ เราอาจสรุปความ
สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังกล่าวได้จากแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 แสดงบทบาทของการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีต่อความทันสมัย (18 : 102)

ด้วยแนวการศึกษาของโรเจอร์สนี่เอง ผู้วิจัยจึงต้องการทดสอบดูว่า ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงให้บุคคลมีลักษณะทันสมัยต่างกันอย่างไร และเลือกทำการศึกษากับผู้นำความคิดที่เป็นทางการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการให้มีคุณลักษณะทันสมัย ตามแนวการศึกษาของ อินเคล เลส โดยจะพยายามหาข้อสรุปว่า ตัวแปรต่าง ๆ คือ การศึกษา อายุ การติดต่อกับสังคมภายนอก การเปิดรับสื่อมวลชน รวมทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ผู้วิจัยเพิ่มเข้าไปในการศึกษานี้ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้บุคคลมีลักษณะทันสมัยอย่างไร ผลการวิจัยในส่วนที่เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ นี้ จะเสริมสร้างความก้าวหน้าในการประยุกต์ทฤษฎีของชาวตะวันตกมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย และเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์จากการสื่อสารเพื่อการพัฒนาประเทศต่อไป

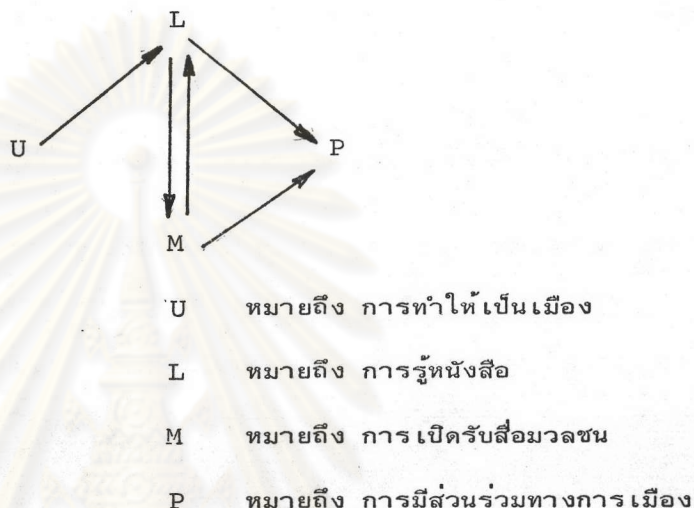
งานวิจัยในต่างประเทศ

นอกจากงานวิจัยในต่างประเทศที่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ กับความทันสมัยดังที่ได้เสนอแล้ว ยังมีผู้สนใจศึกษา ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับความทันสมัยไว้อีกมากพอสมควร

การศึกษาของ แดเนียล เลินเนอร์ (Daniel Lerner) ซึ่งทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลขององค์การยูเนสโก เกี่ยวกับกลุ่มประเทศต่าง ๆ เพื่อสร้างดัชนีสำหรับตัวแปรหลัก 4 ตัวแปร คือ การทำให้เป็นเมือง ซึ่งรวมถึงการทำให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมด้วย การเจริญเติบโตของสื่อมวลชน การอ่านออกเขียนได้ และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อศึกษาว่า ตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้มีความแปรปรวนไปด้วยกันอย่างไร และได้พบว่า การเจริญเติบโตของสื่อมวลชนมีสหสัมพันธ์อย่างสูงกับปัจจัย หรือตัวแปรอื่น ๆ ทุกตัว กล่าวคือ เมื่อมีการขยายตัวของชุมชน กลายเป็นเมือง จะทำให้เกิดการพัฒนาด้านการเรียนรู้คือ มีผู้รู้หนังสือสูงขึ้น และทำให้มีการเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้น การเปิดรับสื่อมวลชนจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อีกทั้งยังเป็นปฏิกิริยาซึ่งกันและกันกับสภาพการรู้หนังสือ นั่นคือสภาพการรู้หนังสือมีผลต่อลักษณะการเปิดรับสื่อมวลชน ขณะเดียวกัน การเปิดรับสื่อมวลชนก็มีผลต่อสภาพการรู้หนังสือของบุคคลด้วย (30 : 46) เฟเดอริค ดับเบิลยู เฟร (Frederick W. Fray) ได้เสนอภาพแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัย

ต่าง ๆ ตามแนวคิดของ เลินเนอร์ ไวต์ตันนี่ (24 : 400)

แผนภาพที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ในกระบวนการพัฒนาตามแนวคิดของ เลินเนอร์

การศึกษาของคัทไรท์ (Cutright) มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการสื่อสาร กับการพัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในประเทศ เอกกราช 77 ประเทศ พบว่า "การพัฒนาด้านการสื่อสารไม่เพียงแต่จะมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับการพัฒนาทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังมีค่าสหสัมพันธ์สูงยิ่งขึ้นไปอีก กับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านการสื่อสารสามารถเป็นตัวทำนายการพัฒนาทางการเมืองได้ดีกว่าตัวแปรทางการเมืองเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ" (31 : 19)

การศึกษาของ เคียท ยาดิว (Keith Yadv) และ แอสครอฟ (Ascroft) (33 : 49) ซึ่งทำการวิจัยโดยใช้ข้อมูลจากประเทศ เคนยา โคลอมเบีย และอินเดียน พบว่า

- 1) การเข้าถึงสื่อมวลชนทำหน้าที่เสมือนตัวแปรแทรก (Intervening Variable) ในแบบจำลองของการทำให้ทันสมัย
- 2) สิ่งที่สามารถอธิบายความแตกต่างในการเข้าถึงสื่อได้ดีที่สุด คือ การติดต่อกับสังคมภายนอก การอ่านออกเขียนได้ และการศึกษา

กับสังคมภายนอก การอ่านออกเขียนได้ และการศึกษา

3) การศึกษาและการเข้าถึงสื่อ เป็นตัวทำนายระดับของความรวดเร็วในการยอมรับนวัตกรรมและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

การศึกษาของ ราว (Rao) ศึกษาเปรียบเทียบหมู่บ้านในอินเดีย พบว่ามีสหสัมพันธ์อย่างเด่นชัดระหว่าง การพัฒนาด้านการสื่อสารกับการพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (10 : 50)

การศึกษาของ ดัชแมน (Deutschmann) และ แมคเนลลี (McNelly) โดยใช้วิธีทางสถิติแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อวิเคราะห์ลักษณะบางประการของการทำให้ทันสมัยในระดับปัจเจกบุคคล พบว่า ตัวแปรในทางการสื่อสารและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการทำให้ทันสมัยต่างมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญ (32 : 20)

เสถียร เขยประทับ (10 : 51) สรุปถึงประโยชน์ของการวิจัยในเชิงสหสัมพันธ์ของงานวิจัยที่กล่าวมาไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

"แม้สหสัมพันธ์จะไม่บอกให้เราทราบว่าอะไรเป็นสาเหตุ และอะไรเป็นผลของสาเหตุ แต่การวิจัยดังที่กล่าว เป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์ มีคุณค่าสำหรับการปฏิบัติงานของนักวางแผน และนักสื่อสารอาชีพ เพราะเขาจะได้ตื่นตัวกับความจริงที่ว่า การสื่อสารมวลชนที่มีอยู่นั้น ไม่สามารถถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้มากนัก ยกเว้นแต่ว่า จะสามารถเข้ากันได้ อย่างเหมาะสมกับกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งหมด และสามารถปฏิบัติหน้าที่เพื่อสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนานั้นโดยตรง "

งานวิจัยในประเทศไทย

จากแนวความคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการสื่อสาร ความทันสมัย และความสัมพันธ์ ระหว่างการสื่อสารกับความทันสมัย ซึ่งมีผู้วิจัยกันในประเทศทั้งในประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา ดังที่เสนอมานี้ ทำให้มีผู้สนใจศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสื่อสาร และความทันสมัย ไว้บ้างพอสมควรในประเทศไทย จึงขอนำเสนอเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความทันสมัย ซึ่งผู้วิจัยจะทำการศึกษา 5 ตัวแปร คือ

1. อายุ
2. ระดับการศึกษา
3. การติดต่อกับสังคมภายนอก
4. การเปิดรับสื่อมวลชน
5. การสื่อสารระหว่างบุคคล

อายุ

ตัวแปรด้านอายุ เป็นตัวแปรที่ผลงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันกับความทันสมัย หรือหากมีความสัมพันธ์กันก็เป็นความสัมพันธ์เชิงผกผันกับความทันสมัย เช่น

โรเจอร์ส (18 : 107) ศึกษากระบวนการทำให้บุคคลในสังคมดั้งเดิมกลายเป็นคนทันสมัยของชาวนาในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา พบว่า "อายุมีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับการเปิดรับสื่อมวลชน"

สุรียา วีรวงศ์ (11 : บทคัดย่อ) ศึกษาลักษณะสมัยใหม่โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนหมู่บ้านกับชุมชนเมืองภายในจังหวัดชลบุรี พบว่า "ความแตกต่างด้านอายุ มิได้ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านระดับค่านิยมสมัยใหม่" ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อเล็ก อินเคล เลส และ เดวิด สมิธ (17 : 6 - 11) ซึ่งพบว่า "อายุไม่ใช่ข้อจำกัดของการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล"

สุภรณ์ วีชรศิริธรรม (8 : ข) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อของครูกับการยอมรับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประถมศึกษา 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า "อายุเป็นตัวแปรที่เป็นสถานภาพที่มีความสัมพันธ์เป็นปฏิภาคกับการยอมรับนวัตกรรม คือ ครูที่มีอายุมาก จะยอมรับนวัตกรรมน้อยลง"

กันยา สุนทรารักษ์ (15 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีผลต่อการยอมรับเข้า เป็นสมาชิกสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี พบว่า "สมาชิกสหกรณ์โคนมที่มีอายุน้อยใช้เวลาตัดสินใจในการสมัครเป็นสมาชิกน้อยกว่าสมาชิกที่มีอายุมาก"

การศึกษา

จากการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ถึงลักษณะสมัยใหม่ โดยวัดจากค่านิยมของบุคคลนั้นพบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในด้านที่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลผลักดันให้บุคคลเป็นคนสมัยใหม่ หรือทันสมัย เช่น

สุริยา วีรวงศ์ (11 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องลักษณะสมัยใหม่พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ค่านิยมสมัยใหม่ของบุคคลแตกต่างกันออกไป อย่างมีนัยสำคัญ คือ ผู้มีระดับการศึกษาสูงจะมีแนวโน้มในทางมีค่านิยมสมัยใหม่สูงกว่า ผู้มีระดับการศึกษาต่ำไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในพื้นที่อยู่ในเขตเมือง หรือเขตชนบทก็ตาม เขาเหล่านั้นจะเป็นบุคคลที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับสูง เมื่อได้รับการศึกษาในระดับสูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ

สันติ เสริมศรี (12 : 30) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง การสร้างความทันสมัยทางประชากรในเขตเมือง และชนบทของประเทศไทย และพบว่า "สังคมที่มีการพัฒนาความเป็นเมืองสูง มักมีประชากร ที่มีการศึกษาสูง มีอาชีพสูง และมีความเป็นอยู่ดีกว่าประชากรในท้องที่ซึ่งมีการพัฒนาความเป็นเมืองต่ำ "

สรรครวี คชาชีวะ (13 : 7) ทำการศึกษาเรื่อง ความทันสมัยของประชากร 2 กลุ่มอาชีพ ก็ให้ข้อมูลยืนยันความสำคัญของระดับการศึกษาว่า "ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความทันสมัยเมื่อพิจารณารวมทั้งสองกลุ่มอาชีพ พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 รองจาก การเปิดรับสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคล "

สุภรณ์ วัชรศิริธรรม (8 : ข) วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อของครูกับการยอมรับแนวการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า "พฤติกรรมการศึกษาเป็นตัวแปรที่เป็นสถานภาพที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด "

ผลการวิจัยที่ได้ผลแตกต่างกันไปก็คือ งานวิจัยของ ศิริชัย ศิริภายะ (6 : 152) ในเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาในเขตเมืองปนชนบท ซึ่งพบว่า "การศึกษาไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับค่านิยมสมัยใหม่ แต่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนและรายได้ "

การติดต่อกับสังคมภายนอก

การติดต่อกับสังคมภายนอก เป็นตัวแปรหนึ่งที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับความทันสมัย
เช่น

ศิริชัย ศิริกายะ (6 : 88) ศึกษาเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาในเขตเมือง
ป็นชนบทพบว่า "ส่วนใหญ่ของผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับปานกลาง และในระดับสูงจะนิยม
เข้ากรุงเทพเพื่อชมภาพยนตร์ แต่สำหรับผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ระดับต่ำ จะชมภาพยนตร์ในเขต
ท้องถิ่น" ซึ่งลักษณะ เช่นนี้เหมือนกันกับที่ โรเจอร์ส และ ชูเมคเกอร์ กล่าวว่า บุคคลสมัยใหม่
มีแนวโน้มที่จะเดินทางเข้ามาในเมือง หรือออกนอกบริเวณที่ตนอาศัยบ่อย ๆ มากกว่าบุคคล
ที่มีความทันสมัยน้อยกว่า การที่บุคคลเข้ามาในเมืองบ่อย เท่ากับเป็นการสอนให้บุคคลเกิด
การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และ เกิดความเข้าใจผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ลักษณะ เช่นนี้ เป็นลักษณะของบุคคล
ที่สามารถยอมรับสิ่งใหม่ได้ไม่ยาก และทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ง่ายขึ้น

สรรครวี คชาชีวะ (13 : 221) วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม
การสื่อสารกับความทันสมัยของประชาชนในท้องที่บางชั้น เขตมินบุรี พบว่า "การสื่อสารกับ
บุคคลภายนอกสังคมมีความสัมพันธ์กับความทันสมัยอย่างมีระดับนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาทั้งสอง
กลุ่มอาชีพ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ถ้าการสื่อสารกับบุคคลภายนอกสังคมอยู่ในระดับสูง ความ
ทันสมัยก็จะมีมากขึ้นตามไปด้วย"

การเปิดรับสื่อมวลชน

สำหรับตัวแปรด้านการเปิดรับสื่อมวลชน ผลงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า มีความสัมพันธ์
สอดคล้องกับความทันสมัย เช่น

จาเวีย โกยาโอกะ (Javier Goyaoga) และ ดุษณี เกวลี (20 : 33)
ศึกษาค่านิยมสมัยใหม่ของบุคคลในเขตเมืองในจังหวัดอยุธยา พบว่า "บุคคลที่ติดตามข่าวสาร
บ้านเมืองจากสื่อมวลชนมาก บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะมีค่านิยมสมัยใหม่กว่าพวกที่ไม่ค่อยสนใจ
ติดตามสื่อมวลชน"

พืชนี เชนจรรยา (14 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเป็นเมือง การเปิดรับข่าวสาร และความทันสมัยของประชาชน ก็ได้ผลการวิจัยคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ 1) คนที่มีระดับความเป็นเมืองสูงจะมีระดับการเปิดรับสื่อมวลชนและข่าวสาร รวมทั้งความทันสมัยสูงกว่าคนที่มีระดับความเป็นเมืองต่ำ 2) การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับความทันสมัย

สรรรค์วี คชาชีวะ (13 : จ) ศึกษาเรื่องความทันสมัยเช่นกันและได้ข้อสรุปเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนกับความทันสมัยคล้ายคลึงกันงานวิจัยที่กล่าวมาแล้ว คือ 1) ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อความทันสมัยเมื่อพิจารณาทั้งสองกลุ่มอาชีพ คือ การเปิดรับสื่อมวลชน 2) ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงและยอมรับนวัตกรรมเมื่อพิจารณาทั้งสองกลุ่มอาชีพ คือ การเปิดรับสื่อมวลชน 3) ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อความมุ่งหวังในการประกอบอาชีพ เมื่อพิจารณาทั้งสองกลุ่มอาชีพ คือ การอ่านหนังสือพิมพ์

ศิริชัย ศิริกายะ (6 : 142) วิจัยเรื่อง สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาในเขตเมืองปนชนบท โดยทำการศึกษาดัวแปร 5 ตัวแปร คือ ค่านิยมใหม่ การเปิดรับสื่อมวลชน การศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรพบว่า "ค่านิยมสมัยใหม่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการเปิดรับสื่อมวลชนเท่านั้น และการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการเปิดรับสื่อมวลชน และรายได้ ในขณะที่รายได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการศึกษา และการเปิดรับสื่อมวลชนด้วย"

สุภรณ์ วัชรศิริธรรม (8 : 71) ศึกษาในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อของครูกับการยอมรับแนวการจัดการ เรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 กับบทบาทของสื่อมวลชนว่า "การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด"

อย่างไรก็ตามในเรื่องของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับความทันสมัยมีผู้วิจัยที่ได้ผลการวิจัยแตกต่างไปจากทฤษฎีและงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วบ้างคือ

ห้องลักษณะ จิตต์การุณ (5 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของ การเปิดรับสื่อมวลชนกับความทันสมัยของนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่างกัน พบว่า "การเปิดรับสื่อมวลชนกับความทันสมัยของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่การเปิดรับ สื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอยู่บ้าง โดยมีค่าสหสัมพันธ์ 0.14 กล่าวคือ นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนอยู่ในเกณฑ์สูงจะมีการเปิดรับสื่อมวลชน สูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำ"

การสื่อสารระหว่างบุคคล

โรเจอร์ส (23 : 253) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีอิทธิพลในการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และสร้างทัศนคติใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นได้ แนวคิดดังกล่าวทำให้เห็น ได้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลน่าจะมีส่วนช่วยให้บุคคลมีคุณลักษณะสมัยใหม่ได้

สรรครวี คชาชีวะ (13 : บทคัดย่อ) ศึกษาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การสื่อสารกับความทันสมัยของประชาชนในท้องที่บางชั้น เขตมินบุรี และได้พบว่า "ค่า สหสัมพันธ์ระหว่างความทันสมัยและการสื่อสารระหว่างบุคคลมีค่า สหสัมพันธ์สูง คือ .46 และเป็นความสัมพันธ์อย่างมีระดับนัยสำคัญ เพราะฉะนั้น ถ้ามีการสื่อสารระหว่างบุคคลอยู่ ในระดับสูง ระดับความทันสมัยจะสูงตามไปด้วย"

สุวรรณ บัวทวน (27 : บทคัดย่อ) ศึกษาในเรื่องของทัศนคติต่อการยอมรับ ของใหม่ และลักษณะการยอมรับของชาวนาในจังหวัดขอนแก่น พบว่า "แหล่งที่ให้ข่าว เกี่ยวกับของใหม่ที่สำคัญที่สุดนั้นมาจากตัวบุคคล ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้นำ ภายในชุมชน เพื่อนบ้าน เป็นแหล่งที่ให้ข่าวสำคัญของชาวนาในชุมชนที่ไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม เกษตรกร และการที่ชาวนายอมรับการใช้ของใหม่ก็มาจากคำแนะนำของบุคคลเหล่านี้ เป็นส่วนใหญ่"

งานวิจัยอีกงานหนึ่งที่เป็น เครื่องยืนยันว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลน่าจะมีส่วน สัมพันธ์กับ ความทันสมัยในส่วนที่เป็นลักษณะของ การยอมรับนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ ๆ ที่นำ ไปเผยแพร่คืองานวิจัยในเรื่อง การยอมรับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ของ เกษตรกรรายย่อย

อันเกิดจากการใช้สินเชื่อเพื่อการเกษตรของกลุ่มเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา โดย

อนงค์ เกิดสาลี (28 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า "แหล่งที่ให้ข่าวเกี่ยวกับวิทยาการ
แผนใหม่มากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และผู้มีอิทธิพลต่อการยอมรับวิทยาการ
เกษตรมากที่สุด ก็คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนั่นเอง" จะเห็นได้ว่า การสื่อสาร
ระหว่างบุคคลช่วยให้เกษตรกรยอมรับเอาวิทยาการแผนใหม่ไปใช้อันจะเป็นผลผลักดันให้ตน
มีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และผู้ที่มีคุณลักษณะที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหรือรับสิ่ง
ใหม่ ๆ นี้เองที่ อินเคลเลส ถือว่า เป็นคุณลักษณะข้อหนึ่งของ ความทันสมัยในระดับบุคคล

งานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งเสนอมมาแล้วทั้งสิ้น นับเป็น
แนวทางในการที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวคิดในการศึกษา เรื่องที่เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่าง
พฤติกรรมสื่อสารกับความทันสมัยของผู้นำท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผน
เพื่อการใช้การสื่อสาร เพื่อการพัฒนาผู้นำท้องถิ่น และยังเป็นการทดสอบแนวคิดทฤษฎีตะวันตก
ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไรในสังคมไทยอันจะเป็นประโยชน์ในการขยายศาสตร์
ด้านการใช้การสื่อสาร เพื่อการพัฒนาประเทศต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I16060241

ง. การติดต่อกับสังคมภายนอก

กำหนดให้

1. การติดต่อกับสังคมภายนอกที่ได้จากการให้คะแนนของการเดินทาง
ไปในแหล่งความเจริญ ซึ่งมีค่าคะแนนระหว่าง 0 - 5.36 เป็นช่วงคะแนนระดับต่ำ
2. การติดต่อกับสังคมภายนอกที่ได้จากการให้คะแนนของการเดินทาง
ไปในแหล่งความเจริญ ซึ่งมีค่าคะแนนระหว่าง 5.37 - 14.50 เป็นช่วงคะแนนระดับ
ปานกลาง
3. การติดต่อกับสังคมภายนอกที่ได้จากการให้คะแนนของการเดินทาง
ไปในแหล่งความเจริญ ซึ่งมีค่าคะแนนระหว่าง 14.51 - 73 เป็นช่วงคะแนนในระดับสูง

จ. ความทันสมัย

กำหนดให้

1. ค่าคะแนนความทันสมัยที่วัดจากการทำแบบทดสอบ 14 ข้อ ซึ่งมี
ค่าคะแนนระหว่าง 0 - 10.61 ถือเป็นช่วงคะแนนในระดับต่ำ
2. คะแนนระหว่าง 10.62 - 12.15 ถือเป็นช่วงคะแนนระดับปานกลาง
3. คะแนนระหว่าง 12.16 - 14 ถือเป็นช่วงคะแนนระดับสูง

ฉ. ระดับการศึกษาเดิม สำหรับตัวแปรนี้มีได้ใช้เกณฑ์การแบ่งระดับเช่นเดียวกับตัวแปรอื่น ๆ แต่ใช้วิธีกำหนดให้

1. การศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง - ประถมปีที่สี่ เป็นระดับต่ำ
2. การศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า - ประถมปีที่เจ็ด เป็นระดับ
ปานกลาง
3. การศึกษาในระดับชั้นสูงกว่าประถมศึกษาปีที่เจ็ด จนถึงระดับอนุปริญญา
หรือเทียบเท่า เป็นระดับสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ส่งแบบสอบถามจำนวน 727 ฉบับ ไปยังกลุ่มตัวอย่างโดยจัดส่งซอง
ติดแสตมป์ สำหรับการส่งกลับมายังผู้วิจัยไปให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้โดยได้รับความ
อนุเคราะห์ด้านชื่อที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง จาก สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช

2. นำแบบสอบถามที่ส่งกลับคืนมาลงรหัส และเขียนลงในแบบฟอร์มการลงรหัส (Coding form) เพื่อส่งไปเจาะบัตรข้อมูล
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSx

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSx มีวิธีทางสถิติ

ดังนี้

1. ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่ออธิบาย ลักษณะทั่วไปของพฤติกรรม การสื่อสาร ของกลุ่มตัวอย่าง อันได้แก่ อายุ การเปิดรับสื่อมวลชนแต่ละชนิด การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล ระดับการศึกษาเดิม และความทันสมัยของผู้นำท้องถิ่น ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ
 2. ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ระดับการศึกษาเดิม อายุ การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล แต่ละตัวแปรกับการเปิดรับสื่อมวลชนแต่ละชนิดใช้ค่าไค สแควร์ (Chi-Square) และค่าสหพันธ์แบบเพียร์สัน โพรดัก โมเมนต์ (Pearson Product Moment Correlation)
 3. ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ระดับการศึกษาเดิม อายุ การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล แต่ละตัวแปรกับความทันสมัย ใช้ค่าไค สแควร์ และสหพันธ์แบบ เพียร์สัน โพรดัก โมเมนต์
- อนึ่ง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ตามข้อ 2 และ 3 นั้น ในกรณีที่ค่าไค สแควร์กับค่าสหพันธ์แบบ เพียร์สัน โพรดัก โมเมนต์ ให้ผลไม่สอดคล้องกัน การแปลผลการวิเคราะห์จะยึดค่าสหพันธ์แบบเพียร์สัน โพรดัก โมเมนต์ เป็นหลัก

4. ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนแต่ละชนิด กับความทันสมัยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โปรดัก โมเมนต์

5. ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ระดับการศึกษาเดิม อายุ การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล แต่ละตัวแปร กับความทันสมัย เมื่อควบคุม หรือขจัดความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนออกไปแล้ว ใช้ค่าสหสัมพันธ์ แบบ พาเซียล คอรัลเลชัน (Partial Correlation)

6. ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ว่า ระดับการศึกษาเดิม อายุ การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล การเปิดรับสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ แต่ละตัวแปร ตัวแปรใดที่สามารถอธิบายความทันสมัยได้มากที่สุด ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) (34 : 20)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย